

Δρ Χριστίνα Ι. Αργυροπούλου, Επίτιμη Σύμβουλος του Π.Ι., συγγραφέας

Βιβλιοπαρουσίαση του μυθιστορήματος του Νίκου Ξένιου με τίτλο:

ΤΑ ΣΠΛΑΧΝΑ, εκδ. Κριτική, Αθήνα 2019

Το μυθιστόρημα του Νίκου Ξένιου είναι συναρπαστικό από πολλές οπτικές, με συνεπήρε με την πλοκή και την εξέλιξή του. Μιλάει για θέματα ιστορικά, κοινωνικά και ψυχολογικά με τρόπο άμεσο, με ανατροπές και εκπλήξεις. Οι ήρωές του κινούνται σε ελληνικό, σε ευρωπαϊκό κυρίως χώρο και στην Αμερική, ενώ νοσταλγία παρέμεινε το ταξίδι στη Λατινική Αμερική. Ο χρόνος καταγράφεται ημερολογιακά με τη δράση των ηρώων, με τέτοιον τρόπο ώστε να ενυπάρχει η ιστορία και όλα τα κοινωνικά δρώμενα από τα οποία επηρεάζονται σε μικρό ή μεγάλο βαθμό οι κειμενικοί ήρωες. Και βέβαια αρχίζοντας από τη φωτιά της Θεσσαλονίκης του 1931 και τους διωγμούς των Εβραίων, προσεγγίζει ο συγγραφέας και το φαινόμενο του ρατσισμού και τη σπίθα που έγινε φωτιά του φασισμού. Είναι ένα δυνατό μυθιστόρημα, που μιλάει για τις ανθρώπινες σχέσεις, για το φαινόμενο του ναζισμού, του ρατσισμού, για τη φωτιά της Θεσσαλονίκης το 1931, τους διωγμούς των Εβραίων και για τον αντίκτυπο όλων αυτών στην παιδική ψυχή του ήρωα, Άλκη Δομέστικου. Παρουσιάζονται η ζωή του Άλκη και της συζύγου του Χρύσας, η γνωριμία τους, η προσωπικότητα της ξαδέρφης του ήρωα Βιργινίας που ζει στη Γαλλία, οι σπουδές, τα όνειρα και οι φιλοδοξίες του ζευγαριού, αλλά και η προβληματική ψυχική και σεξουαλική του ζωή, του Άλκη. Όλα αυτά δένουν στην εξέλιξη του έργου με τα παιδικά βιώματα του Άλκη και του μικρού Εβραίου της Θεσσαλονίκης.

Το βιβλίο από την προμετωπίδα μας προετοιμάζει για τον τίτλο, που δίνει και με την έκθεση του Εβραίου φίλου του Άλκη, του ζωγράφου Μίκαελ στο Βερολίνο, πλαισιώνοντας οργανικά το μυθιστόρημα με ένα σχήμα κύκλου. Η προμετωπίδα είναι απόσπασμα από τον Μπωντλέρ που σε μετάφραση του συγγραφέα λέει: «Α, εσύ, γενιά που βαστάς από τον Κάιν! Ουρλιάζουν τα σπλάχνα σου την πείνα, όπως ουρλιάζει το γέρικο σκυλί». Το μυθιστόρημα κινείται σε ατομικό και συλλογικό επίπεδο, εκκινώντας από τα εξωκειμενικά δρώμενα, τη φωτιά στη Θεσσαλονίκη του 1931, τη ζωή του ήρωα στη Θεσσαλονίκη και στην Αθήνα, τη γνωριμία του με τη Χρύσα, την κοινή ζωή τους και όλες τις ανατροπές και αντιφάσεις. Στο πρώτο κεφάλαιο με τίτλο «Ο μικρός παλιάτσος», ο κεντρικός ήρωας μιλάει σε πρώτο πρόσωπο στη εξαδέλφη του Βιργινία (1989) για τη φωτιά της Θεσσαλονίκης του 1931 (αναμνήσεις), εξηγώντας της ότι η αφήγησή του μοιάζει με συρραφή αφηγήσεων από διάφορα ακούσματα και μελέτες, καθώς ο ήρωας για τριάντα χρόνια συγκεντρώνει πληροφορίες και μελετάει εφημερίδες της εποχής (ποιητική της γραφής). Με αναδρομή στο παρελθόν και με καταχωρημένες χρονολογίες εξελίσσονται τα γεγονότα, στα οποία εμπλέκονται πολλά πρόσωπα και αποδίδουν το κλίμα της εποχής, π.χ. εθνικιστές έφεδροι της Αεροπορίας, συμπλοκές με ρόπαλα, φωτιά, που άφησε άστεγες εκατό οικογένειες Εβραίων, ρατσισμός κατά Εβραίων και φυγή πολλών. Με περιγραφές και αφηγήσεις ξεδιπλώνεται μια δύσκολη περίοδος με εστίαση από τα άτομα στο σύνολο και το αντίστροφο. Η Βιργινία σχολιάζει ότι πολλοί Θεσσαλονικείς ξαφνικά πλούτισαν, διότι πολλοί Εβραίοι ήταν εύρωστοι οικονομικά. Ο Άλκης επαναφέρει στη μνήμη του γεγονότα από τη φωτιά εκείνη, με εστίαση στη φυγή μιας οικογένειας Εβραίων με το φορτηγάκι με τα παιχνίδια. Το 1991 ο Άλκης

βρίσκεται στην Αθήνα, αυτοπεριγράφεται εξωτερικά και παρακολουθούμε τη δράση του, τις σπουδές του στη Γαλλία και όσα ο ίδιος βίωσε κατά την κηδεία της μάνας του (όνειρο με τον πατέρα του, αναμνήσεις από την παιδική του ζωή και τον παλιό παππού που είχε ήδη οραματιστεί από τα εφτά του χρόνια κ.ά.). Επιστρέφει στη Μασσαλία και παρουσιάζει τη ζωή εκεί με την ανοικοδόμηση πολυκατοικιών και την είσοδο πολλών μεταναστών. Ακολουθεί το κεφάλαιο «Ημερολόγιο ενηλικίωσης», που με flash back μας ταξιδεύει στη ζωή του στη Θεσσαλονίκη, στα προπαγανδιστικά περιοδικά για τη γυναίκα, στην εθνικιστική οργάνωση ΕΟΝ και την αντίθεση του πατέρα του σε αυτή και σε πολλά άλλα, που αναδεικνύουν τον μικρόκοσμο όπου πέρασε τα παιδικά του χρόνια ο Άλκης.

Ακολουθούν βιώματα και μνήμες από τις επιδρομές των Ιταλών και μετά των Γερμανών, από την Κατοχή, από την πείνα και τα κλειστά σχολεία κ.ά. Γράφει και για τις εμπειρίες του κατά την εφηβεία και την αίσθησή του ότι κανένας δεν τον αγαπάει. Από το σύνολο εστιάζει σε μια φιλική οικογένεια Εβραίων, που κάποιοι της Εθνικής Οργάνωσης Νέων τους πήραν, ό,τι πολύτιμο υπήρχε στο σπίτι τους, το οποίο επισκέφθηκε ως παιδί ο Άλκης και θυμάται τα ξεκοιλιασμένα παιχνίδια. Ακολουθούν η απελευθέρωση του 1945, ο θάνατος του πατέρα του η ένταξή του στην Εθνική Παμφοιτητική Ένωση Θεσσαλονίκης, που είχε έντονο ρατσισμό για τους Εβραίους, όταν ήταν φοιτητής στο Ιστορικό – Αρχαιολογικό του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης. Ακολουθεί ο έρωτας με την πρώτη ματιά στη Μήλο με την Χρύσα (1955), οι σπουδές του στο εξωτερικό, οι αναφορές στον δημοκρατικό γιατρό της Ερατεινής και πατέρα της Χρύσας, με ανάληψη στο μέλλον παίρνουμε πληροφορίες για τη ζωή του ζευγαριού. Η αφήγηση στρέφεται και στα διεθνή δρώμενα με την εθνικοποίηση της διώρυγας του Σουέζ (Νάσερ), με την άνοδο της Αριστεράς, με τη μουσική της Μπαέζ, με τη Χρύσα αποφασισμένη να γίνει ηθοποιός, παρά την αντίδραση της μάνας της. Επίσης, γίνεται εστίαση στους διωγμούς των Εβραίων στη Βόννη το 1956, στην εργασία του για τους Κομνηνούς και τις σπουδές στο Παρίσι, όπου γνωρίζει και φιλοξενείται από τον έκπτωτο γεωργιανό κόμητα Πέτρο Λιονίτζε και τη σύζυγό του Σοφία.

Σε αυτό το σημείο ανοίγει μια νέα αφήγηση για τη μικροϊστορία του γεωργιανού ζευγαριού και τα κρυφά τους ερωτικά τρία με τον φίλο του, Βίλχελμ Βουντ, ο οποίος μιλάει θετικά για τον Φίρερ, που εκπλήσσει αρνητικά τον κόμητα, αλλά αρέσει στον Άλκη. Και ο Άλκης είχε αυτή την εμπειρία λίγο πριν φύγει για το Σάλτσμπουργκ. Ο κύκλος αυτός έκλεισε το 1958, που σκοτώθηκαν οι φίλοι του σε αυτοκινητικό δυστύχημα. Ο θεός του θέλει να τον συστήσει στον επιφανή Γερμανό Βίλχελμ Βουντ, μη γνωρίζοντας ότι ήδη είναι από αυτόν προσκεκλημένος ο Άλκης. Ο Βουντ μίλησε στον Άλκη για την Αδελφότητα, στην οποία ο Άλκης έγινε μέλος αργότερα στη Μασσαλία. Στο Βερολίνο τυχαία ο Άλκης γνώρισε μια άλλη ρατσιστική οργάνωση και την ίδια χρονιά πήγε ένα σύντομο ταξίδι στην Ελλάδα να δει τη Χρύσα και να υποστηρίξει τη διατριβή του. Εκεί εξασφάλισε μεταπτυχιακές σπουδές στη Γερμανία και ο ήρωας μιλάει για τα συναισθήματά του και τη ζωή του.

Ακολουθεί η αφήγηση για τη δικτατορία στην Ελλάδα το 1967, για την εξέγερση των φοιτητών τον Μάη του 1968, για τη γνωριμία του εκεί με τον Μίκαελ. Τότε για πρώτη φορά είπε στη Χρύσα για τους δύο αγγέλους που έβλεπε να τους φυλάνε (οράματα και ψυχική του υγεία). Ο αφηγητής στο έργο άλλοτε είναι πρωτοπρόσωπος τότε τρίτοπρόσωπος, παντογνώστης, που παρουσιάζει τη ζωή της ξαδέρφης του Βιρζινί στην οποία ο πλούσιος άντρας που πέθανε της άφησε πολλά. Επίσης, γίνεται μνεία και στον λαϊκισμό τόσο του Μιλόσεβιτς στη Γιουγκοσλαβία όσο και του Χάιντερ στην Αυστρία. Τις συντηρητικές απόψεις του ο Άλκης δεν τις έκρυβε, ούτε τον θαυμασμό του για τον Μουσολίνι. Ακολουθούν η επίσκεψη του γιου του Αντώνη στον παιδοψυχίατρο, όπου ο γιατρός ως

τέκτων είπε στη μητέρα του Χρύσα για το δαχτυλίδι που έχει ο γιος της του πατέρα, οπότε η Χρύσα επιβεβαιώνει αυτά που υποπτευόταν. Η αφήγηση διακόπτεται από έναν εξαιρετικό διάλογο ανάμεσο στο παιδί και τον γιατρό, όπου ακούγεται για πρώτη φορά το όνομα Ζακ, που θα μας απασχολήσει στη συνέχεια.

Στη συνέχεια βρίσκουμε τον Άλκη ως κοσμοπολίτη να δίνει διαλέξεις για μια δεκαετία στην Αμερική, οπότε παρουσιάζει και τη διεθνή τότε κατάσταση με τον Νίξον, την εισβολή στην Καμπότζη, τον πόλεμο στο Βιετνάμ κ.ά. Αρχίζει να έχει πρόβλημα συγκέντρωσης και επιστρέφοντας στη Μασσαλία μίλησε με τον ψυχίατρό του. Το 1978 το ζευγάρι κάνει μια προσπάθεια «επανασύνδεσης» και ταξιδεύει σε έναν γνωστό τους καθηγητή, που ζει στην Αβινιόν, και ήταν φοιτητής τον Μάη του 1968. Η άποψη του Άλκη για το 1968 οδήγησε διακοπή της σχέσης τους με τον καθηγητή, αλλά ρωγμή επέρχεται και στη σχέση του ζευγαριού. Η αφήγηση εμπλουτίζεται με άλλα μικροεπεισόδια κατά το ταξίδι τους στη Νορβηγία, που οδηγείται σε ανατροπή του σχεδίου τους, καθώς ο Άλκης κάνει την πρώτη απόπειρα αυτοκτονίας (πλοκή). Το 1989 στην Αθήνα, ο Άλκης δημιουργεί συνεχώς ένταση στο σπίτι και κάνει δεύτερη απόπειρα αυτοκτονίας. Στο εξής ο Άλκης μένει οριστικά στη Μασσαλία, όπου διδάσκει Βυζαντινή Ιστορία με τη φαντασίωσή του ότι κατάγεται από βυζαντινό τζάκι. Στην αφήγηση γίνεται λόγος για τον βελούδινο χωρισμό της Τσεχίας από τη Σλοβακία το 1991, αλλά και για τον ψυχισμό του Άλκη που όλο και επιβαρύνεται. Η αφήγηση σε αυτό το σημείο συνδέεται με το πρώτο μέρος και τον θάνατο της μάνας του Άλκη το 1991, μαθαίνει ο αναγνώστης για τα τρία όνειρά του (αφήγηση σε γ' πρόσωπο), που έχουν να κάμουν με την παιδική του ζωή και τους γονείς του, το ένα ως συνέχεια του άλλου, ένα εξαιρετικό αφηγηματικό εύρημα, που φωτίζει την ψυχολογία του ήρωα. Το μυθιστόρημα αυτό με τα ευρήματά του δημιουργεί αγωνία, δράση, εσωτερική και εξωτερική, και κρατάει τον αναγνώστη σε εγρήγορση.

Στο τρίτο μέρος του μυθιστορήματος δίνεται η μικροϊστορία της Αρμένισσας Ευθαλίας Εμεριάν, οικονόμου της Βιρζινί, που γίνεται και οικονόμος του Άλκη Δομέστικου. Παρελαύνουν η γενοκτονία των Αρμενίων και οι σχετικές γιορτές στη Μασσαλία, η δύσκολη ζωή της Εμεριάν με άλλες μετανάστριες σε κοντέινερ, όπου μεγαλώνει και τον Ζακ, η φτώχεια και η δύσκολη εφηβεία του γιου της, που μπλέκει με κακές παρέες. Ο Άλκης αρχίζει τον βιασμό της οικειότητας με την οικονόμο του, είναι ένα είδος εκμετάλλευσης, που στην ίδια γίνεται συνήθεια ή ελπίζει στο βασιλόπουλο. Μάλιστα του εμπιστεύεται τον έφηβο γιο της για να τον βοηθήσει στα μαθήματά του. Ο καθηγητής του περνάει την ιδεολογία του και του κάνει ερωτήσεις περί έρωτα, πριν φύγει για διάλεξη στην Αμερική. Έτσι προετοιμάζει το έδαφος για ομοφυλική ερωτική σχέση, διακόπτει με τη μητέρα του και βρισκόμαστε στο 2006. Είναι η πρωτοχρονιά στο Λονδίνο με τη Βιρζινί και τη Χρύσα, που επιβραδύνει την εξέλιξη του έργου, αλλά φωτίζει τη μη σχέση και επικοινωνία του ζευγαριού. Είναι και δύσκολη χρονιά για την Εμεριάν, καθώς ο γιος της ομολογεί ότι σκότωσε το αγαπημένο της γατάκι, είναι η εποχή που έχει μπλέξει με ρατσιστικές παρέες, ευτυχώς μπήκε στο Πανεπιστήμιο. Ωστόσο στο σπίτι της Βιρζινί, κατά την επιστροφή τους στη Μασσαλία, ο Άλκης κόβει τις φλέβες του, ο γιατρός Μετερέλ τον σώζει, ενώ ωστόσο οι ακροδεξιοί στη Μασσαλία δημιουργούν προβλήματα.

Ο συγγραφέας σπονδυλωτά αναπτύσσει πολλές ιστορίες με κεντρικό άξονα τον ήρωά του Άλκη με τα βιώματά του, με τον ιδιότυπο ρατσισμό του, που ως μέλος της Αδελφότητας βοηθιέται στις έρευνες και τις διαλέξεις του. Στο τέταρτο μέρος του έργου η αφήγηση εστιάζει στις συζητήσεις του καθηγητή με τον Ζακ, στην είσοδό επίσημα στην Αδελφότητα, στο αφήγημα του Άλκη για τη βυζαντινή καταγωγή του στον Ζακ, με πολλές ανατροπές και

αντιφάσεις. Η διδασκαλία του Άλκη στους φοιτητές του Εξ αν Προβάνς φαίνεται ότι είναι χωρίς ερείσματα, ενδιαφέρεται μόνον να τους εντυπωσιάσει, ένας ηλικιωμένος ακροατής του αναδεικνύει τα κενά της διδακτικής θεωρίας του και ο Άλκης αυτοϋπερασπίζόμενος τη θεωρία του τονίζει ότι ο ρόλος της εξουσίας είναι «να φωτίζει το μαύρο σκοτάδι όπου χάσκουν τα ανοιγμένα εντόσθια των μαζών». Ο ίδιος, βέβαια, ως καθηγητής αναζητάει την κολακεία του ακροατηρίου του έστω και ψεύτικη. Ο Άλκης μιλάει στον Ζακ για τους εκλεκτούς, τον προτρέπει να βρει τις ρίζες του στην Ανατολή και τον ρωτάει αν ξέρει από έρωτα, δημιουργώντας έτσι άλλης μορφής οικειότητα με τον μαθητή του. Μάλιστα, πριν αναχωρήσει για το Βερολίνο ο Άλκης τον επισκέπτεται ο Ζακ, όπου συντελέστηκε η ερωτική τους συνέντευξη, σαν να ήταν ο Ζακ έτοιμος από καιρό. Ακολουθεί ένας διάλογος μεταξύ τους ότι όλοι οι άνθρωποι δεν είναι ίσοι, ότι τα αγριόχορτα τα κόβουμε, ενώ τα καλά, σύμφωνα με την ιδεολογία του, τα κρατάμε και ότι ο Ζακ είναι ένας καλός «μικρός κύριος». Στη συνέχεια ο συγγραφέας αφηγείται τη γνωριμία του ζωγράφου με τη Μπριγκίτε και τα της έκθεσης, με τίτλο: «Τα Σπλάχνα», που συνομιλεί και με το τίτλο του μυθιστορήματος. Τα έργα της έκθεσης παρουσιάζονται με μια καταπληκτική περιγραφική αφήγηση, είναι ανατριχιαστικού ρεαλισμού: κούκλα με ανοιγμένη κοιλιά, τεράστια σπλάχνα, τεράστιο έμβρυο που ο ομφάλιος λώρος το συνδέει με τη μάνα του και πολλά άλλα. Ο Άλκης ζαλίστηκε από τις μνήμες με την ξεκοιλιασμένη κούκλα στο σπίτι του Εβραίου φίλου τους, θυμάται το φορτηγάκι με τα παιχνίδια που του δώρισε ο πατέρας του μικρού ανώνυμου τότε, που τώρα ταυτοποιείται. Αργότερα στο σπίτι του Μίκαελ η συζήτηση με την Μπριγκίτε, όταν ο καλλιτέχνης κουρασμένος αποσύρθηκε, έφτασε στην οικογένεια του Μίκαελ, του εβραίου διωγμένου από τη Θεσσαλονίκη. Έτσι, έμαθε ο Άλκης ποιος ήταν ο φίλος του, που τον θυμόταν παιδί με τα έντονα μαύρα μάτια και ένιωθε συγκλονισμένος, στο ξενοδοχείο ταξιδεύει σε οράματα, ακούει εσωτερικές φωνές και σχολιάζει: «Μια κοιλιά ανοιγμένη είναι ο κόσμος, που χάσκει. Να τι είναι ο κόσμος, μια ανελέητη φθορά...».

Ο συγγραφέας καταγράφει, με εξαίρετο ρεαλισμό και λυρικές ανάσες, σε λόγο συγκλονιστικό, όσα αφηγείται ο Άλκης από εκείνες τις μνήμες, με την παράδοση των παιχνιδιών, με την παραλοϊσμένη μάνα, που την πήρε μαζί του ο πατέρας του Μίκαελ και που νανούριζε το καρβουνιασμένο μωρό της στην αγκαλιά: «Ντούρμε, ντούρμε, κερίδο», δηλαδή «Κοιμήσου, κοιμήσου, σπλάχνο μου...» και να «του σιγοτραγουδάει σ' όλες τις γλώσσες: "Ούγιου γιαβρούμ!" να του ψιθυρίζει. Και δώστου να το ταχταρίζει...» (πολυγλωσσία). Πολύ δυνατά αποδίδει ο συγγραφέας το τραγικό γεγονός ως συνέπεια της φωτιάς και αυτή η αφήγηση μας συνδέει με την αρχή του έργου (αρχή *in media res*). Επίσης δίνεται και μια πρόσθετη πληροφορία ότι ο πατέρας του Άλκη προσκάλεσε τον Ισμαήλ, πατέρα του Μίκαελ, να κατέβουν από το φορτηγό να φάνε μια μπουκιά και μετά φεύγουν, αλλά ο Ισμαήλ βιαζόταν να φύγει για να σωθεί, αλλά πήρε τα προσφερόμενα παιχνίδια, που έκαμαν τον Άλκη πρώτη και τελευταία φορά να γελάσει από την καρδιά του.

Με το κεφάλαιο «Η λίμνη» συνδεόμαστε με τον Άλκη στο ξενοδοχείο στο Βερολίνο, όπου ο νους του κυκλώνεται από μνήμες και φωνές και αυτοκτονεί από τον έκτο όροφο. Εδώ ο νεκρός παρακολουθεί όλα όσα γίνονται στη λίμνη με την άμπωτη και την πλημμυρίδα. Δηλαδή, ακούει τη φωνή της μάνας του, το μοιρολόγι- νανούρισμα της χαροκαμένης μάνας: «Ντούρμε, ντούρμε κερίδο...», παρελαύνουν μπροστά του η πανοπλία του Μ. Αντωνίου, της Δίρκης, του Ζήθου και του Αμφίωνα, οι έξι ψυχοπομποί με τη σορό του, οι μεταμορφώσεις του σε γάτο, όπως στον Πόε, η Χρύσα, που δε βγάζει ανθρώπινη φωνή και ο πειρασμός του Ζακ σαν τον Πειρασμό του Αγίου Αντωνίου. Επιπλέον, ακούγεται κλασική μουσική βλέπει μπροστά του χιλιάδες βρέφη που κλαίνε και οι μανάδες είναι έτοιμες να τα

πετάζουν σ' ένα πηγάδι και ακούει και έναν τούρκικο αμανέ. Παρατηρούμε ότι ο ήρωας ως νεκρός ακούει και βλέπει τα πάντα, χωρίς να μπορεί να κουνηθεί, που θυμίζει τον Καρυωτάκη στο κείμενο «Καύκαλο», όπου βλέπει ό,τι γίνεται στο κρανίο του τρία χρόνια μετά τον θάνατό του. Έτσι και εδώ ο νεκρός Άλκης βλέπει πολλά και τη λίμνη να γεμίζει πάλι με νερό πλημμυρίδας, όλοι χάνονται και μόνον τον χορό της κοιλιάς της Χρύσας και τα βαμμένα μαύρα νύχια της βλέπει. Με αυτόν τον ρεαλιστικό και δραματικό τρόπο ο συγγραφέας Νίκος Ξένιος φωτίζει τόσο μια σημαντική στιγμή της Θεσσαλονίκης με τη φωτιά του 1931, τον εθνικισμό που φουντώνει, τους διωγμούς των Εβραίων που γενικεύτηκαν στην Κατοχή με τους Γερμανούς, όσο και τις συνέπειες στην ψυχή του Άλκη (φωνές, οράματα, ιδεοληψίες) όσων έζησε ως παιδί, που τον οδήγησαν σε λάθος δρόμους, σε αντίθεση με τον Μίκαελ που έζησε όλα εκείνα και χειρότερα και ο πόνος του έγινε ζωγραφική δημιουργικού ρεαλισμού.

Συνεπώς, παρακολουθήσαμε το κειμενικό σύμπαν αυτού του έργου μέσα από πολλές αφηγήσεις μικροϊστοριών των ηρώων και μακροϊστορίας της Ευρώπης και της Ελλάδας. Το μυθιστόρημα κρατάει σε εγρήγορση τον αναγνώστη με τις ανατροπές της ζωής και με τα πάθη και τα παθήματα των κειμενικών προσώπων. Ο συγγραφέας μάς ξεναγεί με αυτό το έργο του στον ανθρώπινο πόνο με έναν συγκλονιστικό τρόπο, εστιάζονται και στον πόνο, που αφήνει σε παιδικές ψυχές τραύματα διά βίου. Πρόκειται για ένα ξεχωριστό μυθιστόρημα, που φωτίζει και ξυπνάει συνειδήσεις σε κάθε ανήσυχο άνθρωπο. Πολλά μπράβο στον συγγραφέα για την αφήγηση, τις τεχνικές και την τέχνη της γραφής του, για τα αφηγηματικά του ευρήματα και για την πολύ καλή χρήση της ελληνικής γλώσσας. Τέτοια έργα αξίζουν πολλά, μιλούν για βιωμένη ιστορία, η γνώση της οποίας μας κάνει καλύτερους ανθρώπους, αλλά και μας βοηθάει να κατανοήσουμε μια δύσκολη ψυχολογία, μια πληγωμένη ψυχή, που δεν μπόρεσε να σωθεί.

Γλυφάδα Ιούνιος 2021

Χριστίνα Ι. Αργυροπούλου